

1.4. Філософські проблеми міграції й національної ідентичності

Новосад М.Г.
novosadmg@ukr.net

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри філософії,
соціології та релігієзнавства
ПНУ ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ТРАДИЦІЙ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Фольклор є найважливішою опорою національної самосвідомості, засобом національного виховання й соціалізації людини в народній культурі. Фольклор становить основу колективної пам'яті українського народу, і як комплекс складних видів синкретичного мистецтва впливає на духовну культуру людини, сприймається й оцінюється як явище культури і мистецтва.

В сучасних умовах, коли весь світ охопила пандемія, шляхи розвитку національної самосвідомості пролягають через інформаційні системи. Процеси усвідомлення та розуміння способу життя наших пращурів, як носіїв народних традицій, звичаїв, обрядів, що являють собою основу у формуванні національної самоідентичності, художньої культури і мистецтва стають на забутті. Звісно, що українці, як одна з найдавніших націй у світі, мають багаті й своєрідні народні традиції та звичаї, адже в цих життєдайних джерелах – душа народу [5, с. 3].

Нині із-за загального карантину в деякій мірі зупинилося мистецьке життя, не проводяться фольклорно-етнографічні фестивалі, свята, концерти, конкурси, виставки національного одягу, народних промислів, національної кухні, значною мірою призупинилася народнопісенна творчість тощо.

Важливість пізнання фольклору для сучасної людини, а особливо молоді, полягає в ціннісному ядрі національної культури, бо саме в художніх образах, у системі мови, в жанровій визначеності явищ фольклору поєдналися та знайшли

втілення духовні засади життя, морально-етичний кодекс, продуктивний досвід обрядової діяльності, пов'язаної з працею та родинним побутом українського народу.

Загалом необхідно звернути увагу на занепад естетичного й виховного потенціалу фольклору, що сприяє формуванню і розвитку особистості та викликає інтерес до вивчення етнографічної науки.

Метою нашого дослідження є висвітлення соціокультурного та психолого-педагогічного аспектів проблеми прилучення молоді до національних культурних цінностей та опанування ними фольклорних традицій за сучасних умов.

Сьогодні мають вагомість наукові досліджень у галузі онтології, у яких простежуються трансформаційні зміни, що відтворюють соціальну свідомість на рівні її світоглядно-ключових категорій, що здійснюють функцію «формоутворення людського духу». Саме в цьому й полягає великий виховний потенціал фольклору, відмова від якого руйнує культуру, суспільство та особистість [2, с. 26].

Фольклор вивчається не тільки в окремих жанрових формах, але й як самостійна галузь культури із своїми специфічними ознаками й закономірностями розвитку, зокрема наукові дослідження (Я. Гарасим, С. Грица, Л. Кияновська та ін.)

Проблемі наукових ідей та поглядів щодо національної самобутності українського фольклору присвячено розвідки «Фольклористичні концепції М. Грушевського та І. Франка», «Філарет Колесса про національну специфіку українського фольклору». На особливу увагу заслуговують фольклорні публікації І. Денисюка [1.с. 274].

Незважаючи на кількісні показники таких робіт їх зміст залишає осторонь таку проблему, яка б дала відповідь на сучасні питання щодо відродження фольклористики, яка акумулює в собі не тільки народні традиції, але й має здатність формувати ціннісні установки в сучасної молоді.

Важливо розкрити специфіку сучасних процесів прилучення молодого покоління до національних культурних надбань, оскільки є окремі регіони, в яких

сталось порушення зв'язку поколінь, які із-за воєнних подій, анексії Криму, не мають можливості здійснювати фольклорний рух.

Варто зауважити, що важливим елементом локальної традиції, в якому і через який реалізуються фольклорні цінності, творчі потенції їх носіїв, виступає фольклорна група, колектив або ансамбль. В різний час носії фольклору виступали як ті, що засвоюють, реалізують, популяризують і передають раритети, як ті, що майстерно дбають, зберігають і фактично виступають в ролі акумуляторів фольклору [4, с 427].

Слід окреслити, що соціально-структурною одиницею, яка здебільшого представляє національні та діалектні фольклорні традиції є сім'я. Мистецькі сім'ї завжди були і залишаються замкненою групою виконавців, що мають свою систему фольклорних цінностей з характерними, специфічними особливостями виконавського спілкування. Саме сімейний фольклор відіграє провідну роль у культурному вихованні молодого покоління.

Ідея відродження етнографічної спадщини ґрунтуються на розумінні художньо-творчої самоцінності фольклору, на необхідності збереження та розвитку традиційної культури в її локальних і регіональних варіантах.

У сучасній соціокультурній ситуації в період довготривалого карантину вивчення народнопісенної творчості має свою специфічну форму; соціалізації дитини в традиційній культурі змінилася, дистанційне навчання та саморозвиток не дає відчутного забезпечення у розвитку фольклористичної діяльності.

Питання опанування фольклору і його поширення в умовах урбанізованого суспільства потребує промоції. Оскільки, українська фольклорно-пісенна скарбниця не пропагується через ЗМІ. Ми частіше чуємо «російська попса» ніж українську народну пісню, тому варто відновити радіопередачі: «Золоті ключі», «Заспіваймо разом». Рубрики в пресі «З чистої криниці», «Народні звичаї і повір'я» тощо.

Щодо фольклорного руху в сучасних реаліях, він виконує досить важливу функцію трансмісії, яка створює середовище існування традиційної культури в

нових умовах. Зрозуміло, що тут відбувається процеси взаємовпливу традиційної та сучасної культури.

Збирання фольклорних та етнографічних матеріалів, їх вивчення та відтворення у сценічних варіантах досить важливий процес для сучасних молодіжних колективів, ансамблів та окремих виконавців. Водночас здійснюється репрезентація автентичного мистецтва, що й надає українській культурі самоідентичності.

Для подальшого етапу розвитку фольклорного руху має набути поширення пошукова, науково-дослідницька, педагогічна та етнографічна діяльність. Очевидно, функція трансмісії культури все більше повинна переходити від безпосередніх форм спілкування до соціальних інститутів виховання - шкіл, позашкільних закладів, культурно-мистецьких агенцій, що активно використовують фольклор та його традиції у вирішенні цілого комплексу педагогічних завдань.

Проблема втілення таких ідей в сучасному житті об'єднує численних прибічників народних традицій і фольклору, серед яких переважна більшість – вчителі шкіл, викладачі ВНЗ, працівники культури, студенти, школярі, діти в єдиний фольклорний рух.

Сьогодні є проблема діяльності етнографічних експедицій роботу, яких необхідно покращити, чи в окремих регіонах відновити. Проте, на організацію такого процесу та на існування таких колективів потрібні кошти.

Виникає потреба розмаїття форм педагогічних організацій, які б сприяли всебічному вивченню, засвоєнню фольклорних традицій дітьми та підлітками у нових соціокультурних умовах. Зокрема, створення студій, гуртків, ансамблів, шкіл народної творчості, академій народного мистецтва, дитячих аматорських універсальних об'єднань, які б комплексно використовували культурно-комунікативні та інтерактивні засоби масової інформації, що суттєво впливають на характер сприйняття та опанування фольклору молоддю.

Однак, все назване вище потребує ідентифікації педагогічного підходу керівника до фольклорного колективу, групи чи навіть кожного окремого учасника.

Відповідно процес навчання виступає, як своєрідний, специфічний канал зв'язку де фольклор є предметом опанування представлений у вигляді знакової системи українців.

Важливим моментом фольклорного руху є підбір репертуару, який має відповідати віковим особливостям, вокальним можливостям учасників з врахуванням художньо-педагогічного значення зразків дитячого чи дорослого фольклору, календарних жанрів, лірики, різних елементів танцювального та інструментального матеріалу. Розуміння фольклорних текстів, мелодики, ритму сприяє формуванню на їх основі ставлення дитини до традиційної народної культури й вимагає міжособистісного спілкування та спільної художньо-виконавської і творчої діяльності.

Програмування роботи в дитячому фольклорному колективі передбачає комплекс вирішення навчально-виховних, художньо-творчих, рекреаційних завдань, опанування учасниками пошуково-дослідницької, етнографічної, музично-виконавської, художньо-прикладної та інших видів діяльності.

Доцільним є поєднання в навчально-виховному процесі теоретичних методів із практичними, зокрема використання таких форм, як примовки, лічилки, ігри, святково-обрядові дії (новорічно-різдвяне колядування, щедрування, обряди водіння кози, зустріч весни, великодні забави, купальські обряди) дитячі пісні, календарні твори. Все це спрямовує на вивчення рідної мови, розвиток художнього мислення, творчих здібностей та формування почуття національної самоідентичності.

Проте, прилучення молоді до фольклорних культурних цінностей на сучасному етапі соціокультурного розвитку має опосередкований характер і відбувається переважно завдяки цілеспрямованій організації фольклорного навчання та виховання в групових формах навчальної та дозвілєвої діяльності на базі соціальних інститутів виховання (шкіл, позашкільних закладів, музичних приватних студій, закладів культури і мистецтв тощо).

Необхідно дотримуватись певних правил щодо відбору репертуару на популяризацію українського пісенного мистецтва, адже таким чином проходить визначення національної самобутньої культури.

Отже, сучасні проблеми фольклорного виховання молоді потребують якісного вдосконалення організації навчального процесу та практики художньо-педагогічного керівництва; здійснення комплексного підходу до опанування фактів традиційної культури; поетапний процес організації фольклористичної та етнографічної діяльності; забезпечення вікової диференціації в методиці фольклорної діяльності; орієнтації на глибоке вивчення традиційної культури в її локальних (регіональних) варіантах; збільшення бюджетних коштів на забезпечення фольклорно-етнографічних експедицій та діяльність колективів, груп, ансамблів та окремих виконавців, якими представлений сучасний фольклорний рух в Україні.

Використана література:

1. Гарасим Я. І. Нариси до історії української фольклористики: навч. посіб./ Гарасим Я. І. – К.: Знання, 2009.- 301 с.
2. Грица С. Фольклор у просторі та часі. Вибрані статті/ Грица С.– Тернопіль: СМП «Астон», 2000. – 228 с.
3. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ- ХХ ст./ Кияновська Л. - Тернопіль, 2000. 339 с.
4. Новосад М. Пісня як домінанта у формуванні духовної культури українського народу // Перевал. – 2001. – № 3-4. – С.426-431.
5. Українські традиції і звичаї :[дитяча енциклопедія/ Скляренко В.М. та ін.] - Харків : Фоліо, 2006.- 281 с.